

Handläggare
Anne Menes
Telefon: 08 508 10 320

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2017-08-24

Revidering av riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd

Remiss från kommunstyrelsen (socialroteln) dnr 150-2129/2016

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande

Christina Klang
stadsdelsdirektör

Jan Rönnberg
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har, utifrån kommunallagen, befogenhet att besluta om riktlinjer som är styrande för nämndernas verksamhet. De nu föreslagna reviderade riktlinjerna innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd i Stockholms stad. Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller bidragsnivåer, krav på den enskilde och insatser som erbjuds från socialtjänstens sida samt ge stöd och vägledning i arbetet. Förvaltningen är i stort positiv till de reviderade riktlinjerna. Flera av förändringarna är sedan tidigare kända och inarbetade. I vissa delar behöver dock riktlinjerna förtydligas så att respektive stadsdelsnämnd fattar likartade beslut.

Bakgrund

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem med fokus på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. I utredningsarbetet ingår både en ekonomisk utredning och en utredning av hela livssituationen. Alla kontakter med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten ska bygga på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet och individens självbestämmande och integritet.

Ärendet

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har, utifrån kommunallagen, befogenhet att besluta om riktlinjer som är styrande för nämndernas verksamhet. De nu föreslagna reviderade riktlinjerna innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd i Stockholms stad. Nuvarande riktlinjer genomgick en översyn och beslutades av kommunfullmäktige 2014-05-05. Utgångspunkten för arbetet är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Det är kommunernas socialnämnder som ansvarar för handläggning av insatser till enskilda och i Stockholm utförs uppgifterna av respektive stadsdelsnämnder och enheten för hemlösa (socialnämnden). I riktlinjerna används begreppet socialtjänsten som sammanfattning för dessa nämnder.

Riktlinjerna för handläggningen av ekonomiskt bistånd innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och utgår från lagstiftning, rättspraxis och beslut om tillämpningar i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i arbetet och syfta till likabehandling i staden när det gäller bidragsnivåer, krav på den enskilde och insatser som erbjuds från socialtjänstens sida.

Föreslagna förändringar i riktlinjerna

Ändringar i SoL 4 kapitlet 1 §

Under sommaren 2016 infördes en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) SoL, som förtydligar kravet på den enskilde att stå till arbetsmarknadens förfogande. I propositionen till den nya lagen har skäl som kan vara godtagbara för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande förtydligats, dessa återfinns under avsnittet om arbetslösa.

Utländska medborgare

Avsnittet har förtydligats med fokus på bistånd till papperslösa barn och har kompletterats med information gällande ändringar i lagen

(1994:137) om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Förändringen innebär att vuxna personer utan barn inte längre har rätt till ersättning enligt LMA när de fått beslut om avvísning eller utvisning. En tillfällig lag har införts och innebär att skyddsbehövande inte längre får permanent uppehållstillstånd utan ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på tre år, alternativt 13 månader, beroende på graden av skyddsbehov. Lagförändringarna har skrivits in i riktlinjerna.

Hemmavarande barn och ungdomar som går i skolan har enligt 4 kap 1a § SoL rätt att behålla en del av inkomster för arbete. Riktlinjerna har reviderats utifrån att Socialstyrelsens kommit med ett förtydligande att denna beräkning inte gäller ensamkommande flyktingbarn som saknar en förälder med försörjningsplikt. De omfattas istället av 4 kap 1b § SoL, jobbstimulansen.

Personer med långvarigt behov av bistånd

Utgångspunkten har varit Socialstyrelsens definition som avser personer som har fått bistånd minst tio månader under kalenderåret, men handläggningsprocessen skiljer sig inte vid kortvarigt eller långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Ett avsnitt har lagts in gällande personer som har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd där barnfamiljer i denna situation särskilt ska uppmärksammas.

Rehabiliteringsprocessen

Ett avsnitt rörande personer som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom har reviderats. En tydligare rehabiliteringsprocess har lyfts in exempelvis med en hänvisning till Försäkringskassans ansökan för samordning av rehabiliteringsinsatser.

Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser

Stödmaterial ”Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd” har tagits fram och ska vara ett stöd för socialsekreterarna och ett komplement till det reviderade avsnitt som återfinns i riktlinjerna.

Bistånd till fritidsaktiviteter för barn

Den tidigare fritidspeng för barn som lever i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd ersattes med en höjning av riksnormen för barn under 2016. I riktlinjerna har även ett särskilt avsnitt rörande bistånd till fritidsaktiviteter för barn lyfts in.

Sommarlovspeng

I budget för 2017 beslutades om införande av sommarlovspeng. Riktlinjerna har kompletterats med anvisningar för handläggning av detta.

Bistånd till dator och bredband för barn som går i skolan

Avsnittet rörande bistånd till bredband för barnfamiljer har reviderats och omfattar numera även bistånd till dator.

Frånvaro från t.ex. jobbtorget

Det finns ingen rättspraxis som ger stöd för att alla ska ha rätt till ledighet under sommaren, utan rätten till semester regleras mellan arbetsgivare och arbetstagare. Staden föreslår utifrån principen om barnets bästa behålla undantaget för föräldrar att vara ledig med sina barn.

Studerande

En utredning om att införa prova-på-studier inom ekonomiskt bistånd har genomförts, men utanför översynen av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd. Beslut om införande av prova-på-studier under en testperiod om två år har fattats av kommunfullmäktige under våren 2016 och riktlinjerna för dessa studier ligger därför utanför riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Bistånd till hyresdel

Avsnittet rörande hyresdel vid hushållsgemenskap har tidigare varit uppdelat i olika grupper men har reviderats med utgångspunkt i Socialstyrelsens handbok.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialtjänstavdelningen.

Remissbehandling

Remissen inkom till förvaltningen 26 maj med svarstid till 1 september. Övriga remissinstanser inom staden är samtliga stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, stadsledningskontoret och Stadshuset AB. Övriga remissinstanser är kommunstyrelsens råd för funktionshindrade, kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter, Sociala missionen, Stockholms stadsmission och Svenska kyrkan, Stockholms stift.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen vill lyfta att riktlinjerna är överskådliga och lättlästa samt att det är positivt med vidare hänvisning om man önskar fördjupa sig inom området eller få en helhetsbild av bestämmelserna. Flera av förändringarna är sedan tidigare kända och riktlinjerna inarbetade. I vissa delar behöver dock riktlinjerna

förtydligas, dels så att det inte uppstår frågetecken när socialsekreterare ska fatta beslut och dels så att respektive stadsdelsnämnds beslut blir likartade, något som också är ett av syftena med reviderade riktlinjerna.

Sidan 25: Det framgår av riktlinjerna att bistånd till personer där socialtjänsten är förvissade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matrekvisition vara lämpligt bistånd. För att förhindra att klienter känner sig utpekade och kränkta anser förvaltningen att staden behöver se över hur respektive stadsdelsförvaltning handhar olika utbetalningssätt, ett sätt är att använda kort, vilket många andra konsumenter handlar med.

Riktlinjerna vid återkrav beskrivs på sidan 27. Förvaltningen saknar riktlinjer för de fall då återkrav ska ställas till Försäkringskassan.

Sidan 42: I riktlinjerna beskrivs ett förslag på årshjul som kan anpassas de kontroller som ska göras och möjlighet att anpassas utifrån lokala förhållanden. Förvaltningen ser positivt på förslaget om att använda årshjul samt tillgängligt stödmaterial, men vill samtidigt framhålla att det omfattande regelverket kräver en ansevärd skolning av de handläggare som är nya i arbetet.

I tredje avsnittet på sidan 76 står det att det inte finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot migrationsverket gällande utländska medborgare som uppehåller sig i Sverige längre tid än tre månader. Förvaltningen anser detta avsnittet är otydligt. Enligt utlänningslagen (2005:716) är det i huvudsak två olika situationer då sekretessbrytande bestämmelser kan påverka socialtjänstens handläggning i enskilda ärenden; underrättelseskyldigheten enligt 7 kap 1 § Utlänningsförordningen (2006:97) där det framgår att socialtjänsten har skyldighet att underrätta polisen första gången de vidtar en åtgärd rörande personer med utländskt medborgarskap, till exempel vid ansökan om ekonomiskt bistånd eller beslut om vård enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Den andra delen rör upplysningsskyldigheten enligt 17 kap 1 § Utlänningslagen (2005:716) där det framgår att socialtjänsten är skyldig att lämna ut uppgifter som rör personer som saknar uppehållstillstånd. Detta gäller i de fall polisen, Migrationsverket eller migrationsdomstolarna begär uppgifter om namngiven person med syfte att verkställa beslut om utvisning. Justitieombudsmannen, JO, har i beslut från 20 april 2017, dnr 565-2017, uttalat att den sekretessbrytande bestämmelsen i 17 kap 1 § Utlänningslagen är

tydligt utformad och lämnar inte utrymme för socialtjänsten att göra egna tolkningar.

Sidan 77: Det konstateras i riktlinjerna att socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn, i synnerhet barn som tillhör utsatta grupper. Om det finns barn i hushållet ska detta särskilt beaktas, en barnkonsekvensanalys göras och utifrån socialtjänstlagens samlade verktyg ska staden initiera de insatser som är bäst för barnets långsiktiga behov. Barn ska, i de fall det bedöms lämpligt utifrån barnkonsekvensanalysen, kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå, upp till riksnorm samt även till rimlig hyresnivå. Förvaltningen vill framhålla att det finns en osäkerhet kring tredjelandsmedborgare (papperslösas) rätt till bistånd då de vistas illegalt i landet och att ovanstående kan leda till ett stort antal olika tolkningar. Det är därför viktigt att riktlinjerna förtydligar den faktiska innebörden av detta så att riktlinjerna om bistånd för personer utan uppehållstillstånd, barn såväl som vuxna, kan tillämpas på ett likartat sätt av stadens olika stadsdelsnämnder.

Vidare vill förvaltningen lyfta att det kan uppfattas som att staden underminerar andra lagar, såsom utlänningslagen, när personer som bedömts inte ha skäl att vistas i landet ändå kan ansöka och beviljas bistånd på samma sätt som andra personer som anses bedömts ha rätt att vistas i landet, oavsett om biståndet är avsett för barnen.

I riktlinjerna framgår vidare att eftersom det ekonomiska biståndet till barnet också kommer beröra vårdnadshavaren ska socialtjänsten ställa krav på aktivitet som syftar till att det ekonomiska biståndet ska upphöra. Förvaltningen önskar förtydligande av vilka aktiviteter som kan avses. Detta eftersom det gäller krav på vuxna som vistas illegalt i landet och som därför saknar arbetstillstånd.

På sidan 81 upplevs rubriken ”Ensamkommande flyktingbarn” som otydlig då texten avser nyanlända i åldern 18-20 år. Förvaltningen föreslår att rubriken i stället byts till ”Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar” för att bättre koppla till tillhörande text samt att föreslagen rubrik tidigare har använts för samma målgrupp.

Sidan 86: I riktlinjerna återfinns information om att ett beslut om rådrum ska skickas till den sökande om den sökande har bostadsrätt, villa eller fastighet. Finns det särskilda skäl, exempelvis fel säsong eller tvist i samband med försäljning, kan rådrum för försäljning förlängas. Förvaltningen anser att det i riktlinjerna bör framgå hur lång tid ett sådant rådrum bör vara.

Sidan 96: Förvaltningen önskar tydligare riktlinjer för beviljande av skolkort (SL) under sommarlovet.

Bilagorna återfinns på <http://insynsverige.se/stockholm-ostermalm>

Bilagor

1. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
2. Tjänsteutlåtande från socialförvaltningen
3. Socialnämndens beslut
4. Information från kommunstyrelsen (socialroteln)